

Hostinec u Letovských

Vznik čtenářského spolku

Letošní rok byl ve znamení řady významných událostí světových i národních, ať již veselých nebo smutných. Tak trochu pozapomenuty jsou události z dob dřívějších. Blíží se Vánoce a pomyslel jsem, co připomenout v tomhle jubilejním roce. Vzpomněl jsem na jednu významnou událost, která proslavila naše město.

Odehrálo se to na přelomu let 1848 a 1849. Nemusím připomínat význam roku 1848 ve světových dějinách. Byly Vánoce 1848. Revoluce již byla za zenitem, barikády v Praze i ve Vídni již byly dávno odklizeny a hnutí radikálů vojensky potlačeno. Ale dál fungovala Říšská rada v Kroměříži, vydávaly se noviny a scházely různé spolky. Tyto události měly samozřejmě ohlas i ve Žďáře. Našlo se pár odvážných mužů, kteří u piva, vína nebo kávy probírali události, na které byl rok 1848 nesmírně bohatý. Byli jimi například městský fyzikus (ranhojič, lékař) Josef Ehrenberger, obchodník Jan Pluhař z Čechova domu, Hynek Letovský, Jan Špaček, zámecký kaplan František Hons a další. Místem setkání byla hospoda Hynka Letovského (později u Roháčků) v prostřední řadě na náměstí (nyní Raiffeisenbank). V roce 1847 přistavěl pan Letovský patro, ve kterém nechal vybudovat salón.

Na den sv. Štěpána bylo obvyklé navštěvovat přátele, pořádaly se taneční zábavy a hostiny. Při té příležitosti se v salónu u Hynka Letovského sešlo 11 osob (řikaly si Vlastimilové), které se rozhodly přeměnit svoji dosavadní stolovou společnost v něco mnohem většího a prospěšnějšího – ve spolek. Dohodly se na odebrání novin nebo na členských příspěvcích. Především připravily ustavující schůzi, která se konala na Nový rok 1849. Na ní se sešlo 23 členů. Byly schváleny stanovy. Hlavní náplní spolku bylo národní a občanské vzdělávání členů. Konala se veřejná čtení novin a diskuse o obsahu, zpívaly vlastenecké písně (Hej Slované..., Moravo, Moravo..., Kde domov můj) a recitovaly básně. Ke vzdělávání členů i širší veřejnosti sloužila spolková knihovna. Nejméně aktivní členové se scházeli denně. Byl zaplacen příspěvek 100 zl pro Matici českou. Založení jednoho z nejstarších čtenářských spolků na Moravě mělo ohlas v denním tisku, například v Holomouckých novinách nebo v Národních novinách Karla Havlíčka Borovského. Na jaře 1849 se počet členů vyšplhal na číslo 60. Podle žďárského vzoru vznikl podobný spolek v Novém Městě na Moravě a v obci Sázava někteří přistoupili do žďárského spolku.

Jan Pluhař
spoluzakladatel čtenářského spolku

To se však psal rok 1849, byla rozpuštěna Říšská rada, v Praze po odhalení spiknutí byl vyhlášen „stav obležení“. Znovu zavládl strach a špiclování. Činnost Národních novin byla opakovaně pozastavována. Karel Havlíček Borovský skončil před soudem v Kutné Hoře. Většina veřejnosti ve Žďáře a okolí se od spolku distancovala. Zůstalo jen 20 nejvěrnějších a nejodvážnějších. Ze vzpomínek Hynka Leskoura se vypráví příhoda jednoho studenta (pozdější zámecký farář Václav Kučera), který recitoval vlastenecké básně na výletě čtenářského spolku v Táferně. Tam ho slyšel správce ze zámku (Antonín Kopitsch) a druhý den šel žalovat otci toho studenta: „Nu also, to ten jejich študent chodí s těmi rebelanty, to mu bude na jeho kariéře škodit.“ Úder přišel 14. července 1850 ve 21:00 hod., kdy adjunkt pan Palec od okresního hejtmanství v Novém Městě na Moravě v doprovodu četníka oznámil šesti členům shromážděným ve spolkové místnosti rozpuštění spolku a zákaz činnosti.

Znovu se sešli až v roce 1862. Od té doby trvá spolek, který od roku 1868 nese jméno Svatopluk, dodnes. V letošním roce oslaví Pěvecký sbor Svatopluk 170. výročí svého vzniku. Je to jeden z nejstarších spolků na Moravě.